

AUTOR: DESOCCORÉUT - ARXIU PARTICULAR DE JAUME LL.

La volta al món de Joan III

Quan desertar del front no significa deslliurar-se de la guerra

No es pot triar on es neix però sí on es mor, diuen. Si l'època que t'ha tocat viure és molt convulsa, aquesta probabilitat es redueix considerablement. Aquest fou el cas del banyolí Joan III, i no el seu caràcter aventurer, el que el portà a trobar la mort en la per a nosaltres remota Vladivostok, després de lluitar en el Front Occidental durant la Primera Guerra Mundial.

GERARD BUXEDA > TEXT

>> Foto enviada per Joan III als seus pares i als seus germans des de Nova York.

Una de les vinyetes que ha fet més fortuna és la que representa les grans potències mundials jugant una partida d'escacs amb persones com a peons, metàfora de la utilització del poble menut per part dels poderosos per als seus interessos particulars. Sense voler discutir la certesa de l'equació, la vida de Joan III i de la seva família, amb diferents conflictes bèl·lics interferint en la seva quotidianitat, recorda molt aquesta concepció de la història.

La vida a Banyoles

Fill del Magí III i de Rita Verdaguer, Joan III nasqué el 27 de maig de 1895. La tradició memorialística banyolina el recorda com un vailet amb facilitat per ficar-se en embolics. Algunes veus afirmen que potser arrencà una bandera, i es dubta de si fou l'espanyola o la senyera. I fou precisament aquest caràcter entremaliat el que convencé la seva família d'enviar-lo a Besières, on els seus pares vivien i hi regentaven el bar de l'estació.

Els progenitors de Joan III tenien una carnisseria a Banyoles. Per evitar que el seu pare fos cridat per anar a lluitar a la Guerra del Marroc, possiblement en la campanya de 1909, s'exiliaren a França. Els fills més grans, entre ells en Joan, es van quedar a Banyoles, i els més petits anaren amb els pares.

A la primera línia del foc

Joan III marxà a França el 1912, on canvià els ganivets de carnisser per la safata de cambrer, i en el moment d'allistar-se, el 10 d'octubre de 1914, treballava en el Grand Hôtel de Perpinyà.

Per ajudar aquests combatents des de Catalunya es fundà el Comitè de Germanor amb els Voluntaris Catalans en la Primera Guerra Mundial, de vocació pancatalanista i amb l'objectiu proporcionar menjar, roba i suport moral als combatents. Un dels seus cofundadors fou el metge i polític Joan Solé i Pla, que també anà a visitar-los al front.

Joan Solé i Pla va escriure un breu ressenya sobre diferents voluntaris catalans. Un

Joan III marxà a França el 1912, on canvià els ganivets de carnisser per la safata de cambrer

AUTOR DESCONEGUT - ARXIU PARTICULAR DE JAUME ILL

d'ells fou Joan Ill, al qual Solé defineix com un català petit i brau que es feia estimar. Com la majoria de voluntaris catalans, Joan Ill formava part de la Legió Estrangera i anà a lluitar en el Front Occidental, és a dir, la franja formada per Bèlgica, Luxemburg i la zona nord-oriental de França.

Joan Ill fou ferit en l'inici de la segona batalla d'Artois, el 9 de maig de 1915, això sí, després de lluitar a cops de baioneta i de bastó contra diversos alemanys alts i barbuts, en paraules de Joan Solé i Pla. En els seus apunts, Solé comenta que Joan Ill ajudà a apoderar-se de La Targette i de les primeres cases de Neuville-Saint-Vaast, però com a membre de la Legió Estrangera tot fa pensar que, des d'Ouvrages Blancs, assaltà la cota 140.

De Joan Ill es conserven dues cartes. El fet de ser enviades des del camp militar de La Valbonne, que també feia funcions d'hospital, fa pensar que foren escrites durant la seva convalescència, i que un cop recuperat hi féu pràctiques. El seu destinatari probablement fou Joan Solé i Pla. En

la primera carta, escrita en castellà, Joan Ill agraeix l'enviament de roba i tabac, i la possibilitat d'establir correspondència amb una nena. També explica que, tal com se li havia encomanat, havia esbrinat si en el camp hi havia altres catalans. N'hi havia un, de Barcelona, també ferit en la batalla d'Artois, que també desitjava establir algun contacte per correspondència, ja que no tenia família. Cal assenyalar que la carta, escrita en l'apís, està encapçalada per un eloqüent «*Viva la France Viva toujours Catalunya*», un text segurament escrit pel mateix Joan Solé i Pla.

La segona carta és segurament del 4 de gener de 1916. Joan Ill seguí el consell de Solé i la va redactar en català, tot i que aquest dubta que Joan Ill l'escrivís ell mateix, perquè no sembla escrita amb la seva lletra. Joan Ill no va poder evitar avergonyir-se per no saber escriure en català, s'excusà amb el fet que a l'escola no li n'ensenyaren, i es va haver de conformar a reproduir-lo tal com el parlava o a demanar l'ajuda d'algun company. I, en concordança amb el canvi

>> *Joan Ill amb els seus companys de la Legió Estrangera.*

Per ajudar aquests combatents des de Catalunya es fundà el Comitè de Germanor amb els Voluntaris Catalans en la Primera Guerra Mundial

>> *Joan III a Arras, la ciutat més importat de la regió d'Artois, el 7 de maig de 1915, dos dies abans que els alemanys el ferissin en la Segona Batalla d'Artois.*

d'idioma, signà la carta amb un «Joan III» en comptes del «Juan III» de la primera.

Sembla que Joan III ja estava recuperat de la ferida ja que explica, per una banda, que ha tardat a respondre perquè havia passat uns dies fora de Valbonne de permís, i per l'altra banda diu que escriu la carta a corre-cuita perquè en cinc minuts té una marxa de quaranta quilòmetres.

A l'hora d'acomiar-se, Joan III recorda que defensa la República Francesa, però no pot evitar escriure «Visca Catalunya, Sèrbia, Polònia i Bèlgica», països que en

aquells anys lluitaven per la seva sobirania. Algun encara ho fa. A tenor d'aquest escrit, Joan III a Banyoles havia jugat amb una bandera espanyola.

El va intent d'escapolir-se d'una Guerra Mundial

Ni el més valent ni el més idealista són capaços de suportar les atrocitats d'una guerra. No se sap si aquest fou el cas de Joan III. Es desconeixen els motius que el dugueren a desertar després de ser ferit una segona vegada, però no és descabellat pensar que això hi tingués a veure.

Joan III desertà a finals de la guerra, tot i que ell no podia saber que a la contesa en la qual portava més de tres anys combatent li quedaven pocs mesos. Per dur a bon port la deserció sembla que comptà amb l'ajuda dels soldats anglesos que lluitaven amb ell en el Front Occidental. De la seva estada a Anglaterra es tenen menys notícies que dels seus dies a Banyoles o a la Gran Guerra.

Aquest gran creador de realitats anomenat cinema ha aconseguit convertir determinades escenes en imatges icòniques. Entre aquestes hi ha els combats a les trinxeres. Una altra escena icònica és Ellis Island i les inspeccions legals i mèdiques que s'hi feien als emigrants que arribaven als Estats Units. I al costat d'emigrants cèlebres com don Vito Corleone i Ewa Cybulska es troba Joan III.

El 17 de juliol de 1918 Joan III s'embarcà en el vaixell *Melita*, que salpà de Liverpool i arribà al port de Nova York a finals de mes. Joan, malgrat el significat en anglès del seu cognom, superà les proves mèdiques. De fet, el deixaren entrar perquè no era anarquista, ni estava casat amb més d'una dona, ni tenia cap malaltia física ni mental, ni cap deformitat física ni minusvàlua.

A través de la fitxa del funcionari d'immigració es coneixen més dades de Joan III. Era solter, cambrer, i als Estats Units hi tenia una amiga, Amèlia Robera, que vivia al 28 Willow Street de Brooklyn. Era de pell bruna, els cabells de color negre, els ulls marrons, tenia tatuada una *lady* en el seu braç esquerre, i, tal com havia escrit Joan Solé, els seus cinc peus i cinc polzades li valgueren la qualificació de persona baixa.

Tanmateix, el juliol de 1918, en plena Primera Guerra Mundial, els Estats Units

Joan III fou ferit en l'inici de la segona batalla d'Artois, el 9 de maig de 1915, després de lluitar a cops de baioneta i de bastó amb diversos alemanys alts i barbuts

era un país en guerra. Així que el 23 d'agost trobem Joan Ill en la *Registration Card*, la fitxa dels homes en edat militar per anar al front. Amb menys d'un mes vivint als Estats Units els nord-americans ja consideraven Joan Ill un dels seus, i havien americanitzat el seu nom com a «John Hill», malgrat que ell, tossut, signà com a «Juan Ill».

Joan Ill, o Juan Ill, o John Hill, vivia al 25 South Street de Nova York, treballava com a cambrer al United States Shipping Board, una entitat naviliera que transportava tropes i material de guerra i que és considerada l'origen de la moderna marina mercant americana. I fou precisament aquest servei de *marine* que esgrimí Joan Ill per no ser allistat.

No se sap si fou per aquest motiu o per un altre, però en un primer moment Joan Ill s'estalvià d'anar al front. Gràcies a l'Oficina d'Immigració, en un document signat per l'almirall Grant, se sap que el 5 de setembre de 1918 Joan Ill treballava de cambrer, mentre que el juliol de 1919 ho feia de bomber en el vaixell *Edgefield*, que viatjava fins a Antwerpen (en való, Anvers, Flandes).

La Primera Guerra Mundial acabà el novembre de 1918. Un any abans, l'octubre del 1917, esclatà la Revolució Russa. De fet, una de les seves causes va ser la Gran Guerra. La Revolució anà seguida d'una guerra civil en diferents regions, i els opositors s'organitzaren entorn de l'exèrcit blanc. Una d'aquestes zones va ser la Sibèria Oriental, on l'exèrcit blanc rebé el suport de tropes japoneses i, evidentment, nord-americanes, sota el nom d'American Expeditionary Force Siberia. Joan Ill va ser un dels soldats que els americans hi van enviar.

Joan Ill morí a conseqüència d'un atac de l'exèrcit roig a Vladivostok, ciutat situada a prop de la frontera amb Xina i l'actual Corea del Nord. Es desconeix la data de la seva mort, però tenint en compte que les primeres tropes no arribaren a Vladivostok fins al 15 d'agost de 1918 i en marxaren l'1 d'abril de 1920, tot fa pensar que mataren Joan Ill entre el juliol del 1919 i l'1 d'abril de 1920.

Els pares de Joan Ill reberen una petita bandera nord-americana de seda, una foto d'en Joan i una pensió per a la mare. La llegenda familiar explica que el govern nord-americà també pagava als pares de

AUTOR DESCONEGUT - ARXIU PARTICULAR DE JAUME ILL

>> Joan Ill als Estats Units.

Joan Ill el passatge perquè anessin a visitar la tomba del seu fill, enterrat en un cementiri dels Estats Units, però no s'atreviren a travessar el bassal, i es desconeix la ciutat on descansa Joan Ill.

Gerard Buxeda i Majoral és historiador.

NAME	Age	Sex	Profession	Y	Language	Y	Country	Language	U.S.
Vincente	25	M	Cook	Y	Spanish	Y	Spain	Spanish	U.S.
Dui	30	M	Sailor	Y	Russian	Y	Russia	Russian	U.S.
Kiehan	24	M	Sailor	Y	Russian	Y	Russia	Russian	U.S.
Fernandes	26	M	Neesman	Y	Spanish	Y	Spain	Spanish	U.S.
Halmimen	25	M	Carpentery	Y	English	Y	Finland	Finnish	U.S.
Hiscock	34	M	Sailor	Y	English	Y	Britain	English	U.S.
Holm	35	M	Capenter	Y	English	Y	Denmark	Danish	U.A.
Hill	23	M	Neesman	Y	Spanish	Y	Spain	Spanish	U.S.
Jacobson	27	M	Seaman	Y	Russian	Y	Russia	Russian	U.S.
Johanson	29	M	Seaman	Y	English	Y	Sweden	Swedish	Engl

Els pares de Joan Ill reberen una petita bandera nord-americana de seda, una foto de Joan i una pensió per a la mare